

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Autor pracy: mgr Katarzyna Lubawa

Promotor: dr hab. Paweł Frelik, prof. uczelni (Uniwersytet Warszawski)

Promotor pomocniczy: dr Karolina Lebek (Uniwersytet Śląski)

Światło, ciepło, spalanie: solarność we współczesnej anglojęzycznej fantastyce naukowej

Rozprawa pt. *Światło, ciepło, spalanie: solarność we współczesnej anglojęzycznej fantastyce naukowej* ma na celu przedstawienie paradygmatów energii słonecznej funkcjonujących w powstałych w XXI wieku narracjach futurystycznych. Punkt wyjścia dla rozważań stanowią pytania dotyczące wpływu zmian klimatycznych na współczesną kulturę, sposobu postrzegania energii słonecznej w odniesieniu do transformacji energetycznej, a także roli słońca i energii słonecznej w narracjach fantastyczno-naukowych, związanych z tym możliwości, ograniczeń, społecznych nadziei czy obaw.

Przyjęta perspektywa humanistycznych badań nad energią i paliwami została uzupełniona metodami badawczymi obejmującymi analizę porównawczą, analizę kontekstową oraz metodę *close reading*. Wybrane narzędzia badawcze pozwoliły na wyodrębnienie i scharakteryzowanie wariantów solarności obecnych w badanych utworach literackich, umiejscowienie ich względem siebie i względem paradygmatu petrokulturowego. Umożliwiły ponadto wpisanie omawianego zagadnienia w kontekst antropocenu, kryzysu klimatycznego oraz sprawiedliwości ekologicznej.

W rozdziałach pierwszym oraz drugim przedstawione zostały teoretyczne fundamenty dla dalszych rozważań. Rozdział pierwszy poświęcono zagadnieniu solarności w ramach humanistycznych badań nad energią i paliwami. Zaprezentowano w nim historię, interdyscyplinarny charakter oraz złożoność dyskursów prowadzonych na gruncie *energy humanities*. Na podstawie aktualnego stanu badań wskazano znaczenie zagadnień związanych z kulturotwórczym aspektem zasobów i źródeł energii oraz możliwe dalsze kierunki rozwoju tej stosunkowo nowej dyscypliny. W rozdziale drugim temat solarności został powiązany z fantastyką naukową. W tej części rozprawy ukazana została rola science fiction jako idiomu kulturowego będącego narzędziem odczytywania współczesności, a jednocześnie projektowania nowej rzeczywistości. To zagadnienie zostało uzupełnione omówieniem historii paradygmatu solarnego w kulturze i klasycznej science fiction. Ponadto uwzględnienie w rozważaniach wpływu zwrotu spekulatywnego oraz doświadczenia antropocenu na rozwój fantastyki naukowej pozwoliło wskazać zmianę sposobu myślenia o energii słonecznej i załamanie jej technoutopijnego obrazu nieskończonego źródła energii.

W kolejnych rozdziałach zawarta została analiza i interpretacja wariantów solarności obecnych w wybranych utworach literackich. Materiał badawczy rozprawy stanowią powieści, opowiadanie oraz nowele napisane oryginalnie w języku angielskim, w których wątek energii solarnej jest istotnym elementem światotwórczym. Rozdział trzeci poświęcono powieści *2312* Kima Stanleya Robinsona, czwarty – powieściom *Cicha wojna* oraz *Ogrody Słońca* Paula J. McAuleya, piąty – powieści *The City in the Middle of the Night* i opowiadaniu *If You Take My Meaning* Charlie Jane Anders. W rozdziale szóstym analiza noweli *Psalm dla zbudowanych w dziczy* oraz *Modlitwa za nieśmiałe korony drzew* Becky Chambers została poprzedzona omówieniem genezy i ideologii stosunkowo nowej formacji literackiej jaką jest solarpunk.

Wynikiem przeprowadzonych analiz było nazwanie i zdefiniowanie czterech typów paradygmatu solarnego obejmujących układosłoneczność, postsolarność, antysłoneczność i solarpunk.

Słowa kluczowe: energy humanities, solarność, literatura, fantastyka naukowa